

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ «МАТЕРИКИ І ОКЕАНИ. 7 КЛАС» ДО ОНОВЛЕНОЇ ПРОГРАМИ З ГЕОГРАФІЇ. 2015–2016 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

С. Л. Капіруліна*, м. Київ

Шкільна географічна освіта є складовою освітньої галузі «Природознавство». Відповідно до змісту оновленої державної програми з географії, розробленої відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, загальноосвітня цінність географії полягає у формуванні світоглядного розуміння природи Землі, її географічної оболонки як природного середовища, у якому існує людина і перетворює його на антропогенне техногенне. Пріоритетна мета вивчення географії в основній школі — формування у школярів географічної картини світу.

Шкільний курс географії материків і океанів продовжує формування в учнів просторового уявлення про земну поверхню та розвиток умінь усвідомлено орієнтуватися в екологічних подіях, що відбуваються в природному середовищі. Це цілком логічно, адже географія 7 класу є логічним продовженням курсу географії 6 класу, і значною мірою спирається на його матеріал.

На вивчення географії материків та океанів програмою передбачено 70 годин (2 години на тиждень), 6 з яких відповідно до змісту програми становлять резерв часу, який учителю може використати на власний розсуд для виконання практичних робіт, збільшення годин на вивчення окремих материків або океанів, проведення екскурсій тощо. Головною метою вивчення географії в 7 класі є формування цілісних географічних знань

про природу материків та океанів, про населення та результати його життєдіяльності в різних природних умовах, про наслідки цієї життєдіяльності для окремих материків або країн.

Географія 7 класу має наступні завдання:

- продовжити формувати в учнів знання про географічну диференціацію природи Землі;
- створити географічні уявлення про природні комплекси материків та океанів, їхню неоднорідність;
- дати первинні поняття про політичну карту окремих континентів та світу в цілому, про населення, його різноманіття, види його господарської діяльності та її екологічні наслідки;
- розвивати картографічну грамотність учнів, виховувати географічну культуру, формувати навички їх практичного використання.

У результаті реалізації окреслених завдань в учнів мають формуватися навчально-пізнавальна, інформаційна, картографічна, комунікативна, загальнокультурна компетенції.

Програмою заплановано для виконання 12 практичних робіт, 4 з яких є обов'язковими для оцінювання. Які роботи оцінювати повністю, а які частково — вирішує вчитель на власний розсуд. Також саме від учителя залежить організація їх виконання — чи вони будуть виконуватися учнями вдома, самостійно,

* С. Л. Капіруліна, доцент кафедри методики природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, к. п. н., учитель географії Печерської гімназії № 75, м. Київ

чи їх виконуватимуть діти індивідуально або в групах у класі під керівництвом учителя, але майже всіх їх виконують з використанням різноманітних тематичних карт атласу та контурних карт, адже карта — це альфа й омега географії. Уміння працювати з картами є одним із найважливіших показників якості підготовки учнів під час вивчення географії материків та океанів. Про це не варто забувати учителю під час оцінювання діяльності учнів та виставлення тематичних і семестрових оцінок. Програмою також передбачено проведення досліджень. Тематика дослідження висвітлена в програмі, а форми проведення та зміст цих досліджень залежать від бачення самого учителя та ініціативи учнів. Їх виконання та оцінювання здійснюють вибірково, також за бажанням учителя та учнів. Саме через дослідження реалізуються в змісті програми принципи її практичної спрямованості,

гуманізації, гуманітаризації та урахування вікових можливостей учнів.

Структура і зміст програми з географії базуються також на принципах неперервності й наступності шкільної географічної освіти. Зміст програми передбачає інтеграцію на основі внутрішньо-предметних та міжпредметних зв'язків, адже саме географія є найбільш інтегративним предметом серед усіх шкільних предметів. Учителю варто зважати на це і застосовувати як на уроках, так і в позаурочний час знання та вміння учнів, які вони здобули на інших уроках: історії, літературі, біології, іноземній мові, математиці, тощо.

Слід указати, що в оновленій та трохи спрощеній програмі дещо змінилася тематика практичних робіт і досліджень, на відміну від попереднього змісту вилучено з програми матеріал щодо культурної спадщини ЮНЕСКО на території кожного материка, додано матеріал щодо

Шановні колеги!

**Зaproшуємо вас узяти участь у конкурсі «Інфографіка»!
Створіть найкращу серію інфографіки до циклу уроків або теми!**

Для участі в конкурсі:

- ✓ Зареєструйтесь на порталі «Учительський журнал on-line».
- ✓ Розмістіть свою роботу в розділі «Інфографіка».
- ✓ Заповніть заявку.

Прийом заявок — з 1 серпня 2015 року по 1 березня 2016 року.

Узяті учасники конкурсу можуть увійти педагогічні працівники.

Участь у конкурсі безкоштовна!

Переможці та призери конкурсу отримають персональний диплом та передплату на один із журналів ВГ «Основа». Усі інші учасники зможуть замовити електронний диплом за ціною сертифікату порталу «Учительський журнал on-line».

Переможців конкурсу визначають у двох номінаціях:

- Вибір редакції.
- Приз глядацьких симпатій.

Результати конкурсу будуть оголошені на форумі, порталі та на сторінках журналів ВГ «Основа» у квітні 2016 року.

Ви ще не вмієте створювати інфографіку? Це просто!

Зaproшуємо вас на майстер-клас від «Дистанційної Академії», де ви навчитеся створювати «урок в одному малюнку»!

Дізнайтесь більше: www.d-academy.com.ua

Беріть участь та перемагайте! Бажаємо вам удачі!

Учительський
Журнал
on-line

вивчення природних особливостей окремих країн (які конкретно країни вказано в правій частині програми: Державні вимоги до рівня загальної підготовки учня) тощо.

Незважаючи на те, що програмою передбачена практична робота № 2 «Визначення географічних координат крайніх точок та протяжності материка з півночі на південь та із заходу на схід» тільки у змісті теми «Африка», у тих самих державних вимогах до рівня загальної підготовки учня програма чітко ставить вимогу про те, що учень «визначає за фізичною картою географічні координати крайніх точок материка». Тож цю роботу, не називаючи її практичною, слід провести на кожному відповідно до першому уроці щодо вивчення решти материків. Тож учителю слід ретельно переглянути цю праву колонку програми.

Програма чітко визначає вимоги до рівня засвоєння предметних географічних компетенцій учнів — знань, умінь, навичок та ціннісних ставлень. Їх урахування важливе під час оцінювання рівня навчальних досягнень учнів. Крім того, у програмі є базовий мінімум географічної номенклатури, яку має опанувати учень. Цей рівень реалізується через виконання практичних робіт (наприклад, № 3 «Зазначення на контурній карті назив основних географічних об'єктів материка», № 12 «Позначення географічних об'єктів та течій океанів на контурній карті»), через організацію та проведення на уроках географічних диктантів, роботу з картами шкільних навчальних атласів, роботу з текстом підручника, виконання самостійних та інших робіт. Оцінювання навчальних досягнень учнів з географії здійснюють з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і воно передбачає диференційований підхід щодо його організації. Критерієм оцінювання роботи учнів є не обсяг навчального матеріалу, що залишився в пам'яті (хочеться зробити на цьому наголос!), скільки вміння учнів аналізувати, узагальнювати, встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, використовувати набуту інформацію в нових нестандартних життєвих ситуаціях,

а також самостійно здобувати знання, прагнути до їх здобування і вміння їх демонструвати.

Складаючи запропоноване нижче календарно-тематичне планування шкільного курсу географії 7 класу відповідно до оновленого змісту програми МОН України, автор спирається на власний понад тридцятирічний досвід практичної роботи вчителя географії, знання вікових особливостей сучасних семикласників, особливості сучасної педагогічної діяльності вчителя та організаційно-методичні вимоги до цієї діяльності.

Вам, шановні колеги, відомо, що ви маєте можливість самостійно змінювати кількість годин, відведених на вивчення тієї чи іншої теми або розділу. При цьому слід ураховувати здібності та навчальні можливості учнів конкретного класу, час закінчення або початку вивчення теми або розділу, терміни початку або закінчення шкільних канікул та семестрів, індивідуальні особливості закладу, у якому ви працюєте тощо.

У нашому орієнтовному календарно-тематичному плануванні ми запропонували власне бачення щодо використання частини резервного часу. Через те, що в процесі навчального року з розкладу випадають календарні свяtkові дні, на які можуть бути заплановані навчальні години, в учителя географії в 2015–2016 навчальному році буде 69–66 уроків географії за рік (а не 70 годин, запланованих програмою!), тому вчителеві треба буде займатися інтенсифікацією, і 6 резервних годин може бути замало. Учитель визначить самостійно, як використати решту годин наприкінці навчального року, коли вже виставлено (за наказом місцевого управління освіти) оцінки учням і вивчати новий матеріал вже не має сенсу: провести узагальнювальні уроки, запропонувавши учням підготувати цікавий матеріал з курсу географії 7-го класу, на який не вистачило часу на попередніх уроках, чи влаштувати «географічний кінозал» і перевігнути з подальшим обговоренням відеоматеріали щодо змісту курсу, яких на сьогодні є безліч у мережі Інтернет тощо.

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ (ОРІєнтовне)

Кількість годин за програмою	№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Примітка
2		ВСТУП	
	1	Материк та океани як об'єкти вивчення регіональної географії. Спввідношення на Землі материків та океанів. Материки і частини світу	
	2	Джерела географічної інформації про материк та океани. Карти материків та океанів, їх класифікація за масштабом, простиоровим охопленням, змістом і призначенням	
9		Розділ I. Закономірності формування природи материків та океанів	
2	3	Тема 1. Форма і рухи Землі Куляста форма Землі та її географічні наслідки. Рухи Землі, їх наслідки	Година переходить до резерву
7		Тема 2. Материк та океан — велики природні комплекси географічної оболонки	
	4	Походження материків та океанічних западин унаслідок руху літосферних плит. Геологічні ери та епохи горотворення. Тектонічні структури: платформи та області складчастості	
	5	Закономірності поширення основних форм рельєфу на материках і в океанах. Практична робота № 1. Аналіз тектонічної та фізичної карт світу: виявлення зв'язків між тектонічною будовою і формами рельєфу	
	6	Кліматотвірні чинники. Розподіл сонячної енергії на Землі. Вплив підстильної поверхні на клімат. Закономірності зміни температури повітря і поверхневих вод океанів	
	7	Повітряні маси, їхні властивості та переміщення. Загальна циркуляція повітряних мас. Закономірності розподілу атмосферних опадів	
	8	Кліматичні пояси і типи клімату Землі. Природні комплекси материків та океанів. Широтна зональність і вертикальна поясність	

Кількість годин за програмою	№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Примітка
	9	Водні маси, їхні властивості, закономірності переміщення океанічних течій. Дослідження. Взаємодія Світового океану, атмосфери та суходолу, її наслідки	
	10	Узагальнювальний урок з Розділу I. Закономірності формування природи материків та океанів	
	11	Опінковання знань з Розділу I. Закономірності формування природи материків та океанів	Година з резервного часу
	21		РОЗДІЛ II. Материки тропічних широт
	10		Тема 1. Африка
	12	Географічне положення Африки. Дослідження та освоєння материка. Практична робота № 2. Визначення географічних координат крайніх точок та протяжності материка з півночі на південь та із заходу на схід	
	13	Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини Африки	
	14	Загальні ознаки клімату Африки. Кліматичні пояси і типи клімату. Практична робота № 4. Визначення типів клімату Африки за кліматичними діаграмами	
	15	Води суходолу. Використання водних ресурсів. Практична робота № 3. Зазначення на контурній карті назв основних географічних об'єктів Африки	
	16	Природні зони Африки, закономірності їх розміщення	
	17	Стрійні явища природи. Екологічні проблеми Африки	
	18	Найвидоміші об'єкти Африки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО	
	19	Населення Африки. Держави. Зв'язки України з державами Африканського континенту	

Кількість годин за програмою	№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Примітка
	20	Узагальнювальний урок з теми Африка	
	21	Оцінювання знань з теми Африка	
7			Тема 2. Південної Америка
	22	Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини	
	23	Загальні ознаки клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Практична робота № 6. Визначення типів клімату Південної Америки за кліматичними діаграмами	
	24	Природні зони. Вертикальна поясність Анд. Практична робота № 5. Зазначення на контурній карті назв географічних об'єктів материка	
	25	Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвидоміші об'єкти Південної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО	
	26	Населення. Держави. Зв'язки України з державами Південної Америки	
	27	Узагальнювальний урок з теми Південної Америка. Дослідження. Природні унікуми Південної Америки	
	28	Оцінювання знань з теми Південної Америка	
4			Тема 3. Австралія
	29	Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини	
	30	Клімат. Води суходолу. Практична робота № 7. Зазначення на контурній карті назв основних географічних об'єктів Австралії	
	31	Унікальність рослинності і тваринного світу. Природні зони. Зміна природи материка людиною. Найвидоміші об'єкти Австралії, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО	

Кількість годин за програмою	№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Примітка
	32	Населення, його склад та розміщення. Австралія — країна-материк. Україна є Австралія	
2		Розділ III. Полярний материк планети	
1		Тема 1. Загальні відомості про Антарктиду	
	33	Географічне положення. Антарктида є Антарктика. Дослідження материка. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Міжнародний статус материка	
1		Тема 2. Природа материка Антарктида	
	34	Тектонічна будова, рельєф, клімат, рослинність і тваринний світ Антарктиди. Природні багатства, їх використання. Екологічні проблеми материка. Практична робота № 8. Зазначення на контурній карті назв географічних об'єктів Антарктиди	Година з резервного часу
	35	Узагальнювальний урок з тем «Австралія», «Антарктида»	Година з резервного часу
	36	Оцінювання знань з тем «Австралія», «Антарктида»	Година з резервного часу
23		Розділ IV. Материки Північної півкулі	
8		Тема 5. Північна Америка	
	37	Географічне положення. Історія відкриття та освоєння. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини	
	38	Загальні ознаки клімату. Кліматичні пояси і типи клімату	
	39	Води суходолу Практична робота № 9. Зазначення на контурній карті назв географічних об'єктів Північної Америки	
	40	Природні зони. Вертикальна поясність у горах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми	

Кількість годин за програмою	№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Примітка
	41	Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Дослідження. Розробка та обґрунтування маршруту, що проходить через об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО	
	42	Населення. Держави. Україна і держави Північної Америки	
	43	Узагальнювальний урок з теми Північна Америка	
	44	Опінування знань з теми Північна Америка	
15		Тема 6. Євразія	
	45	Географічне положення. Поділ Євразії на дві частини світу	
	46	Дослідження та освоєння материка	
	47	Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні. Корисні копалини	
	48	Загальні ознаки клімату. Кліматичні пояси і типи клімату Практична робота № 11. Визначення типів клімату в межах помірного кліматичного поясу Євразії за допомогою кліматичних діаграм	
	49	Води суходолу	
	50	Природні зони. Вертикальна поясність	
	51	Зміни природи материка людиною Практична робота № 10. Зазначення на контурній карті назв географічних об'єктів Євразії	
	52	Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО	
	53	Населення. Найбільші держави Європи. Зв'язки України з країнами Європи	

Кількість годин за програмою	№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Примітка
	54	Найбільші держави Азії. Зв'язки України з країнами Азії	
	55	Дослідження Здійснення уявної подорожі уздовж 50-ї паралелі: складання карти маршруту з позначенням країн, природних об'єктів та природних комплексів	
	56	Узагальнювальний урок з теми «Євразія»	
	57	Узагальнювальний урок з теми «Євразія»	
	58	Опінавання знань з теми «Євразія»	Година переходить до резерву
5		РОЗДІЛ V. Океани	
2		Тема 1. Тихий океан	
	59	Географічне положення. Острови в Тихому океані, їх походження і природні особливості. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси	
	60	Охорона природи океану. Вплив океану на життедіяльність людей прилеглих материків. Практична робота № 12. Позначення географічних об'єктів та течій океану на контурній карті (виконують поетапно під час вивчення кожного океану)	
1		Тема 2. Атлантичний океан	
	61	Географічне положення. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси, їх використання	
	62	Охорона природи океану. Вплив океану на життедіяльність людей прилеглих материків. Практична робота № 12. Позначення географічних об'єктів та течій океану на контурній карті (продовження)	Година з резервного часу
1		Тема 3. Індійський океан	
	63	Географічне положення. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси. Види господарської діяльності в океані	

Кількість годин за програмою	№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Примітка
	64	Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей на прилеглих материках. Практична робота № 12. Позначення географічних об'єктів та течій океану на контурній карті (продовження)	Година з резервного часу
Тема 4. Північний Льодовитий океан			
	65	Географічне положення Північного Льодовитого океану у високих широтах. Історія географічних досліджень океану. Рельєф дна. Клімат і води. Льодовий режим океану. Органічний світ і природні ресурси. Вплив океану на життєдіяльність людини. Практична робота № 12. Позначення географічних об'єктів та течій океану на контурній карті (завершення)	
	66	Узагальнювальний урок та оцінювання знань з Розділу V. Океани	Година з резервного часу
РОЗДІЛ VI. Вплив людини на природу материків та океанів			
Тема 1. Використання природних багатств материків та океанів			
	67	Природні багатства материків та океанів, їхні основні види. Наслідки використання ресурсів людиною. Порушення природної рівноваги. Антропогенні ландшафти	
Тема 2. Екологічні проблеми материків та океанів			
	68	Забруднення навколишнього середовища. Види забруднення, основні джерела їх надходження. Міжнародне співробітництво в розв'язуванні екологічних проблем. Міжнародні організації з охорони природи. Дослідження. Шляхи розв'язування екологічних проблем	
		2 години невикористаного резерву	